

MOSKVA 2042

VLADIMIR VOJNOVIČ

TRITON

Přeložil Libor Dvořák

Moskva 2042

Vyšlo také v tištěné verzi

Vyrobeno pro společnost Palmknihy - eReading

Vladimir Vojnovič

Moskva 2042 – e-kniha

Copyright © TRITON, 2020

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

TRITON
Praha / Kroměříž

Vladimir Vojnovič
MOSKVA 2042

MOSKVA 2042

VLADIMIR VOJNOVIČ

Přeložil Libor Dvořák

Stanislav Juhaňák – TRITON

*Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována,
rozmnžována a ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.*

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Vojnovič, Vladimír Nikolajevič, 1932-2018

[Moskva 2042. Český]

Moskva 2042 / Vladimír Vojnovič ; přeložil Libor Dvořák. --

Praha : Stanislav Juhaňák - Triton, 2019. -- 403 stran

Přeloženo z ruštiny

ISBN 978-80-7553-733-1 (vázáno)

* 821.161.1-31 * (0:82-313.1)

– ruské romány

– satirické romány

821.161.1 - Ruská literatura [25]

Vladimír Voinovich Russian text copyright © by the heirs, 2020

Czech publishing rights are acquired via FTM Agency, Ltd. Russia, 2019

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2020

Translation © Libor Dvořák, 2020

Cover illustration © Boris Jirků, 2020

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-755-3733-1 tištěná kniha

ISBN 978-80-755-3827-7 ePub

ISBN 978-80-755-3828-4 MOBI

ISBN 978-80-755-3826-0 PDF

Úvod

Žádné zápisky jsem bohužel neuchoval. Všechny mé sešity, bloky, deníky, zápisníky i jednotlivé listy papíru zůstaly tam. Zbyl jediný cárík papíru, pomačkaný, zpola smazaný a s otrhanými okraji, náhodou zapadlý za podšívku saka. Cárek, který mi vrátila majitelka naší stockdorfské čistírny Frau Grünberg. Pozorně jsem si ho prohlédl. Na jedné straně jsem zaznamenal jakési *4 šm. U nah. Tt. L O a Lx*. Na druhé straně stálo: *Zítřa, nebo nikdy!!!* Význam této věty je mi naprosto jasný a bude snadné časem vysvětlit, oč jde. Ale co znamená ten první zkratkovitý záznam? O jakých *čtyřech šm* se to tu mluví a co znamenají další písmena? I kdybyste mě zabili, tak to si nepamatuju...

Mě osobně nejvíc dráždí to *Lx*, ale co to má znamenat – předmět, člověka, zvíře? Ne, tahle dvě písmena ve mně nevyvolávají naprosto žádné asociace.

A to jsem ještě nedávno měl paměť naprosto fenomenální, obzvlášť na cifry! Zpaměti jsem uměl čísla své občanky, pracovní knížky, vojenské knížky i členské legitimace Svazu spisovatelů. Věřte mi, nebo ne, ale třeba telefonní čísla jsem si nikdy nezapisoval, protože jsem si je hned napoprvé zapamatoval.

Zato teď...!

Zato teď se dokonce i datum vlastních narozenin občas dovídám až z gratulačních telegramů.

A přesto nemám jiné východisko než spolehnout se na svou paměť.

Už teď pro mě není problém vytušit, že v leckterém čtenáři vyvolá mé líčení nedůvěru a on si řekne: Čeho je moc, toho

je příliš – je to určitě vycucané z prstu, protože něco takového se jednoduše stát nemohlo. Zda mohlo, nebo nemohlo, o to se přít nebudu, ale s naprostou jistotou můžu prohlásit, že si nikdy nic nevymýšlím.

Popisuji zásadně jen to, co jsem sám viděl na vlastní oči. Nebo slyšel na vlastní uši. Nebo mi to vyprávěl někdo, ke komu chovám absolutní důvěru. Nebo nechovám.

Ano, nebo tu důvěru spíš nechovám. V každém případě všechno, co napíšu, vždy z něčeho vychází. I když něco občas nevychází vůbec z ničeho. I když každý, kdo alespoň letmo chápe teorii relativity, dobře ví, že něco je druh čehosi a že cosi je taky fenomén, z něž se dá ledacos vytěžit.

Myslím si, že tohle vysvětlení by mělo postačit k tomu, abyste mému vyprávění zcela důvěřovali.

K výše uvedenému už zbývá jen dodat, že lidé popsaní v této knize nemají žádné reálné prototypy. Všechny protagonisty i vedlejší postavy obého pohlaví autor vykresluje výhradně podle sebe samého a připisuje jim nejen své domnělé přednosti, ale i faktické nedostatky, charakterové vady a zlozvyky, jimiž ho příroda tak štědře obdařila.

Část první

Debata u sklenice piva

Tenhle rozhovor se odehrál v červnu 1982.

Místo: Anglická zahrada, Mnichov.

Seděli jsme v zahradě velké pivnice. Myslím tím sebe a svého známého, který se jmenuje Rudolf a říká se mu Rudi. Jeho příjmení si ale Rus zapamatovat prostě nemůže – snad Mittelbrechenmacher nebo taky možná Machenmittelbrecher. Zhruba takhle nějak to znělo, ale na tom nesejde. Já osobně mu říkám Rudi.

Seděli jsme proti sobě a Rudi mi zčásti zakrýval výhled. Když jsem ale pohlédl mírně vpravo, viděl jsem před sebou olověně se třpytící ospalé jezero, po jehož břehu se kolébavě procházely tučné husy a s nimi nazí Němci. Mimochodem – ze všeho nejspíš nejen Němci, ale i exhibicionisté všech národností, kteří se, využívající benevolence zdejší policie, do Mnichova slétají z celého světa, aby se tu patřičně porozhlédli a taky patřičně předvedli.

Pivo jsme popíjeli z litrových sklenic, kterým se tu říká máz.

Abych se přiznal, sám přesně nevím, zda se tak říká té sklenici či množství piva, které se do ní vejde. Důležité je, že jsme seděli v pivnici, pili pivo a bavili se o všem možném.

Jestli se nepletu, začali jsme koňmi. Protože Rudi je majitel hřebčína. Chová koně a prodává je milionářům. Sám je ostatně taky milionář, i když ani to vlastně není důležité.

Obchoduje sice s koňmi, ale ze všeho nejvíc ho zajímá nejružnější ultramoderní technika. Jezdí luxusním jaguá-

rem, nacpaným všelijakou elektronikou. O tom, co se odehrává u něj doma, raději nemluvit: všude počítače, hifivěže, automatické dveře a další podobné vymyšlenosti. Když se večer stmívá, lampy v jeho pracovně se rozsvěcejí samy, ovšem jedině v případě, že v místnosti někdo je. Jakmile odtud odejdete, světla se sama zhasnou. (Rudi tvrdí, že díky tomuto zařízení na proudu ušetří nejméně čtyři marky měsíčně.) Přirozeně má i hudební počítač, ze kterého se dají vyluzovat zvuky varhan, houslí, xylofonu, balalajky a spousty dalších hudebních nástrojů, a to jak samostatně, tak dohromady. Takže jeden člověk tu jediným prstem zahraje věci, které dřív zvládal pouze velký orchestr.

Rudi je do veškeré téhle techniky tak zažraný, že snad nečte nic jiného, než jsou technické magazíny a sci-fi. Nečetl ani mé knihy, i když v knihovně je uložil na hodně nápadné místo a svým koňským známým se chlubí, jakého že to má neobvyklého kamaráda – ruského spisovatele.

O mých knihách říká (aniž by do nich aspoň nakoukl), že píšu příliš realisticky a že realismus je včerejšek literatury. Popravdě řečeno mě podobné blábolivé soudy dokážou pěkně rozzuřit, a tak Rudimu vždy opáčím, že jeho koně jsou taky včerejšek. A pokud dnes koně přece jen ještě někdo potřebuje, tak potřeba literatury zobrazující reálný život lidí zatím ve společnosti taky nevymizela. A že pro lidi je mnohem zajímavější číst o sobě samých než o nějakých robotech či Martánech.

To jsem Rudimu jednou sdělil právě v té pivnici, kde jsme tak často sedávali. On se jen shovívavě pousmál a vybídl mě, abych náklady svých knih porovnal s náklady produkce jakéhokoli průměrného scifisty.

„Sci-fi – to je ta pravá literatura budoucnosti!“ prohlásil sebejistě.

Tímhle prohlášením mě opravdu vyvedl z míry. Objednal jsem si další máz a konstatoval, že sci-fi stejně jako detektivky nejsou žádná literatura, ale holé nesmysly, asi jako počítačové hry, které tolik přispívají k bujení masové idiocie.

Horké slunce, ledové pivo a celý ten zdejší životní styl ale k vášnivým sporům věru neinspirují. Rudi na mé podráždění reagoval dosti lenivě a připomněl mi Julese Verna, který prý na rozdíl od realistů předpověděl četné triumfy lidstva, včetně cesty na Měsíc.

Na to jsem mu odpověděl, že předvídat úspěchy vědy rozhodně není úkol pro literaturu a že na Vernových předpovědích nic originálního neshledávám. Let do vesmíru či podmořskou plavbu si občas dokáže představit leckdo – však jsou taky podobné zázraky popsány v mnoha starých knihách, dávno před Vernem.

„To je možný,“ přikývl Rudi. „Jenže scifisti prorokovali nejen technický objevy, ale i evoluci současné společnosti směrem k totalitě. Vem si třeba takovýho Orwella. Copak právě Orwell do detailu nepředpověděl vznik systému, kterej dneska existuje u vás v Rusku?“

„To víš, že ne,“ namítl jsem. „Orwell napsal parodii na to, co tu bylo už za něj. Popsal ideálně fungující totalitní mechanismus, jehož existence je v živé lidské společnosti nemyslitelná. A když si tedy vezmeme Sovětský svaz, tak jeho obyvatelstvo vykazuje jen vnějškovou poslušnost režimu, což je ovšem zároveň doprovázeno naprostým opovržením jeho hesly a slogany, na něž lidé odpovídají bídými pracovními výkony, opilstvím a zlodějinou; no a příslovečný Velký bratr je jen cílem věčných posměšků a nevyčerpatelným tématem politických anekdot.“

Tady musím poznamenat, že polemizovat se západními lidmi je dokonale nezajímavé. Když takový člověk ze

Západu vidí, jak jeho spoludebatér na svém názoru lpí, je na něj ochoten okamžitě přistoupit. Což se u nás opravdu nevidí.

Náš spor s Rudim uvadal jaksi sám od sebe, a tak jsem ho chtěl trochu přživit. Řekl jsem proto, že scifisté vymysleli plno věcí, které se časem splnily, ale nejednou také to, co se nestane nikdy – kupříkladu cestování v čase.

„Jo?“ opáčil Rudi a zapálil si doutník. „Ty si opravdu myslíš, že cesty časem jsou nemožný?“

„Ano,“ přikývl jsem, „přesně to si myslím.“

„Tak to se teda zásadně mejlíš,“ usadil mě. „Cesty časem už se z oblasti literární fantastiky přestěhovaly do reality.“

Debatovali jsme samozřejmě v němčině, která mi tenkrát, v roce dvaaosmdesátém, ještě moc nešla (což ostatně platí do dneška). Tak jsem se Rudiho zeptal, zda jsem mu před chvilkou správně porozuměl v tom, že je možné za pomoci jakýchsi technických prostředků putovat z jednoho času do jiného.

„Přesně tak,“ přikývl. „Právě tohle se ti snažím vysvětlit. Stačí navštívit Reisebüro, koupit si za určitý peníze lístek a strojem času se vydat do minulosti, nebo do budoucnosti, jak je ctěná libost. Takovej stroj času prozatím existuje jen u nás v Německu a vlastní ho společnost Lufthansa. Čistě technicky je přitom všechno velmi jednoduchý. Je to obyčejnej raketoplán, asi jako americkéj shuttle, ovšem vybavený nejen běžnýma raketovýma, ale taky fotonovýma motorama. Po startu dosáhne nejdřív první kosmický rychlosti, pak druhý, a potom se zapne fotonovej pohon. S jeho pomocí stroj v podstatě dosáhne skoro rychlosti světla, pro tebe se čas zastaví, jenže na Zemi běží dál a ty se tak dostaneš do budoucnosti. Nebo ten kosmoplán rychlost světla překoná, ty tím pádem čas předhoniš – a jsi v minulosti.“

Toho piva už jsem vypil docela dost a byl jsem trochu opilý, ale naštěstí jsem zatím ještě úplně nezblblnul, a tak jsem Rudimu řekl:

„Víš ty co? Přestaň konečně mlít pitomosti! Přece moc dobře víš, co už dávno dokázal Einstein: že rychlosti světla se dosáhnout nedá, natožpak ještě vyšší!“

Konečně jsem Rudiho vytočil. Vyplívl doutník a bouchl prázdnou sklenicí do stolu, což jsem od člověka jinak vyrovnaného nečekal.

„To, co vykládá ten tvůj Einstein, už dávno zastaralo,“ prohlásil. „Eukleidés tvrdil, že bodem ležícím mimo přímku se dá vést jedna jediná paralela, a měl pravdu. Jenže Lobačevskij byl přesvědčenější, že tím bodem můžou klidně procházet dvě paralely nebo i víc, a taky měl pravdu. Einstein tvrdil, že to není možný, a měl pravdu. Kdežto já tvrdím, že to možný je, a tu pravdu mám taky.“

„Počkat, počkat,“ mírnil jsem ho, „hlavně tolik nevyska-kuj. Já tě samozřejmě respektuju (když se napiju, respektuju každého), ale ty, marná sláva, nejsi Einstein!“

„Což to nejsem,“ souhlasil Rudi. „Já fakt nejsem Einstein. Jsem jen Mittelbrechenmacher, ale tobě musím připomenout, že Lobačevskij taky nebyl Eukleidés.“

Když jsem si uvědomil, jak ho to všechno rozrušilo, hned jsem dodal, že je mi nakonec jedno, kdo je moudřejší, zda Eukleidés, nebo Lobačevskij, případně Einstein, nebo Rudi, že jsem vždy připraven moderní techniku používat čistě prakticky a že mě vlastně vůbec nezajímá, na základě jakých zákonitostí funguje. Což je svatá pravda. Třeba tyhle své poznámky teď píšu na počítači. Mačkám tlačítka a na monitoru naskakují slova. Pak stačí několik prostinkých úkonů a ta slova se objeví vytištěná na papíře. Když chci vyměnit pořadí odstavců, stroj mé přání okamžitě splní. Když se rozhodnu nahradit jméno Mittelbrechenmacher jménem Machenmit-

telbrecher nebo Einstein, stroj to zase udělá. Každý den používám taky holicí strojek, rádio nebo televizi. Ale copak musím nutně vědět, na základě jakých principů to všechno funguje?

Zeptal jsem se Rudiho, zda v tom stroji času sám už někdy letěl. Odpověděl, že ano a že mu to úplně stačilo. Jednou se chtěl ve starém Římě na vlastní oči podívat na gladiátorské souboje, jenže to dopadlo tak, že se sám ocitl v aréně. A měl co dělat, aby odtamtud vykličkoval. Od té doby se na takové zázraky raději dívá v televizi nebo si o nich čte v knížkách.

Samozřejmě jsem mu to všechno moc nevěřil. On ale prohlásil, že o reálné možnosti cest časem se můžu snadno přesvědčit sám, stačí navštívit jeho známou, Fräulein Globke, která pracuje v cestovní kanceláři na Amalienstrasse 5.

„I když,“ dodal hned, „realizovat něco takovýho se zrovna tobě stejně podaří jen sotva...“

„Proč stejně, a proč sotva?“ zeptal jsem se. „Sám jsi přece říkal, že se tyhle cesty z oblasti sci-fi přestěhovaly do praxe.“

„Nojo,“ ušklíbl se, „a tak to taky je. Jen cena letenky se zatím z oblasti sci-fi do sféry běžný dostupnosti nepřestěhovala. A pak – proč bys někam lítal a vystavoval se tak zbytečným riziku? Nejsi přece žádný dobrodruh.“

Tahle poslední věta usvědčila Rudiho, že mě špatně zná. Právě že jsem dobrodruh!

Fräulein Globke

Cestovní kancelář na Amalienstrasse působila dokonale fádním dojmem: všude plno pestrobarevných plakátů a prospektů, nabízejících návštěvu egyptských pyramid, islandských gejzírů a norských fjordů či vybízejících užít si teplíčka na Bahamách, zalýžovat si na svazích švýcarských Alp nebo cestovat na legendární zaoceánské lodi Queen Elisabeth II.

Zeptal jsem se na Fräulein Globke a ukázali mi nazrzlou pihovatou dívčinu v koutě, který od zbytku místnosti odděloval velký monitor.

Popravdě řečeno jsem v posledním okamžiku poněkud zrozpačitěl. Napadlo mě, že ten mizera Rudi si ze mne tropí blázný a že teď se seběhne celá cestovka, aby se tomu ošálenému cizinci dosyta vysmála. Jenže když jsem před Fräulein Globke vyslovil své příjmení i důvod, který mě přivádí, k mému potěšení, byť zčásti překvapenému, se vůbec ničemu nedivila a rozhodně se nerozesmála. Ano, odpověděla mi, opravdu máme možnost vyslat jakéhokoli našeho klienta na jakékoli místo na planetě Země, a to do jakékoli doby. Fräulein Globke tedy už jen čeká, co přesně si budu přát.

Mé přání jí připadalo dosti skromné: rád bych se podíval do Moskvy za padesát let, tedy do roku 2032.

„Prosím,“ opáčila slečna a zabušila pěstěnými prstíky do klávesnice počítače.

Na monitoru naskočila nějaká písmena a číslice, Fräulein Globke na ně pohlédla, lítostivě mlaskla, otočila se ke mně a rozhodila rukama:

„Aha, takže to nakonec nejde, že?“ zaradoval jsem se a těšil se, jak to Rudimu vytmavím.

„Tento let už máme vyprodaný,“ řekla slečna rozpačitě. „Kdybyste si ale přál zaletět si o šedesát let dopředu...“

„Mně je to jedno!“ skočil jsem jí do řeči. „Deset let sem, deset let tam – na tom přece nesejde!“

„Fajn!“ prohlásila slečna se zářivým úsměvem a sdělila mi, že mé rozhodnutí přijít právě sem bylo naprosto správné – je to jediné Reisebüro v Evropě, které pořádá takovéto cesty. Nu a pokud mě zajímá způsob přepravy...

„Nezlobte se,“ přerušil jsem ji netrpělivě, „ale způsob přepravy už zhruba znám, poměrně podrobně mi všechno vysvětlil Herr Machenmittelbrecher.“

„Mittelbrechenmacher,“ opravila mě zdvořile. Poděkoval jsem a řekl, že mě ani tolik nezajímají teoretické principy, jako spíš čistě praktická stránka věci. Co stav beztláče? A nehoupe to moc?

„Víte,“ pokračoval jsem, „když se víc napiju, tak se mi dělá špatně i tady na Zemi.“

„Tak pokud jde o tu první záležitost,“ zazubila se Fräulein, „můžete být naprosto klidný. Naše elektronická umělá gravitace je zcela bezkonkurenční. Zato pokud jde o případnou žaludeční nevolnost... A nemohl byste se během letu konzumace lihovin prostě vzdát?“

„Cože?!“ nevěřil jsem vlastním uším. „Šedesát let abstinence? To byste po mně chtěla opravdu moc, Fräulein...“

„Ale co vás nemá!“ namítla temperamentně Fräulein. „O dobu tak šílenou v žádném případě nejde. Šedesát let uplyne na Zemi, kdežto pro vás to budou pouhé tři hodiny. Jako při normálním letu z Mnichova do Moskvy.“

„Jistě, to chápu,“ řekl jsem. „Tomu rozumím. Pro mě uběhnou jen tři hodiny. Jenže ve skutečnosti to bude plných šedesát let. A šedesát let ani kapku?“

„Co vás nemá, pane, co vás nemá!“ rozvášnila se Fräulein tak, že pih ve tváři měla najednou dvakrát víc. „Proč hned ani kapku?! Zda pít, či nepít je nakonec vaše soukromá věc. Mimochodem – při tomhle letu se nápoje servírují zcela neomezeně, a přirozeně zdarma.“

„Tak to je něco jiného,“ uklidnil jsem se. „Tím jste měla začít, že nápoje jsou zdarma. Když zdarma, tak se není o čem bavit. Pište si: zpáteční letenka, vracet se chci měsíc po příletu. A prosil bych kuřácké a pijácké křeslo, pokud možno u okénka.“

„Dobře,“ přikývla Fräulein. „Musím vás ale upozornit, že návrat vám naše firma zaručit nemůže. Uděláme samozřejmě všechno, co je v našich silách, jenže nevíme, jaké tam zrov-

na zavládnou politické poměry. Náš konzul vám samozřejmě bude neustále k dispozici, jenže mezi námi – kdo může zaručit, že naše země bude za šedesát let ještě existovat a mít nějaké konzuly?“

Což to je pravda, pomyslel jsem si, za šedesát let se může stát cokoli. Ale proto tam přece taky letím, abych se dověděl, co přesně se tam odehraje.

„Dobrá,“ uzavřel jsem to. „Na tom nesejde, že návrat mi zaručit nemůžete. Hlavně že zaručujete to bezplatné pití, to mi tu letenku klidně vystavte.“

Podal jsem jí svůj pas. Útlé prstíky Fräulein Globke se znovu rozběhly po klávesnici počítače, jako by mi chtěly přehrát neslyšnou hudbu číslic a písmen. Na monitoru se objevilo mé jméno, příjmení, číslo pasu, číslo a datum letu, a pak ještě nějaká další čísla, která poskakovala a zřejmě se jedno druhým násobila. Nakonec cifry znehybněly a seřadily se do tohoto údaje:

4 578 843,00

„Zpáteční letenka,“ ozvala se znovu Fräulein, „stojí přesně čtyři milióny pět set sedmdesát osm tisíc osm set čtyřicet tři marky.“

„No nazdar!“ vydechl jsem.

„Pokud ovšem hodláte platit hotově, poskytneme vám desetiprocentní slevu, takže vaše cesta přijde na pouhých...“ Její prstíky se opět daly do pohybu a skotačivé cifry se poskládaly v jinou sumu:

„Čtyři milióny sto dvacet tisíc devět set padesát osm marek a sedmdesát feniků.“

„No prosím, to je jiná,“ poznamenal jsem.

„A pak – v případě, že byste se do tří měsíců nevrátil, sedmdesát pět procent ceny zpáteční letenky případně vašim dědicům.“

„Což je naprosto skvělé!“ přikývl jsem. „Pravda, v hoto-
vých takovou částku stejně nemám, ale velmi doufám, že mi
pomůže Herr...“

„Mittelbrechenmacher,“ napověděla pohotově Fräulein
Globke.

To jsou mi ale lidi! Proč pořád obtěžují s těmi svými ná-
povědami? Snad si ta slečinka nemyslí, že bych si bez jejího
přičinění nevybavil jméno svého nejlepšího přítele?!

Reportáž za tři milióny

Spoléhat na Rudiho byl samozřejmě naprostý nesmysl. Když
jsem v telefonní budce vytočil jeho číslo, řekl mi, že by mi
ty peníze s radostí půjčil, jenže musí s lítostí konstatovat,
že momentálně má sám jisté finanční potíže. Posledních šest
milionů totiž zaplatil za dovoz dvou hřebců ze Saúdské Ará-
bie a jeden z nich si zrovna včera zlomil nohu. Takže tři mi-
liónky jsou v háji.

Až později jsem náhodou zjistil, že celá ta historka se zlo-
menou koňskou nohou byla čistá lež. Rudi se prostě zalekl
představy, že by mi měl půjčit. A vůbec – jak jsem si všiml,
milionáři jsou všeobecně dost škrti.

Domů jsem se vrátil zčásti zklamaný, ale zčásti vlastně
uklidněný. Když to nevyšlo, tak to nevyšlo. Asi mi to není
souzeno. A třeba je to tak lepší. Přísně vzato je mi už čtyři-
cet, a to je věk, v němž by se člověk podobným dobrodruž-
stvím asi měl pokud možno vyhýbat.

Pokud jde o mou ženu, musím konstatovat, že ta byla
s podobným vývojem událostí nanejvýš spokojená. Protože
ať jsem, jaký jsem, přece jen jsem taky její manžel. A kdybych
náhodou v té dosti vzdálené budoucnosti neznámo proč uví-
zl, tak se zatím neví, zda si někoho podobného ještě vůbec
najde.

Vzalo ji to tak, že u večere mi dokonce nabídla panáka, což normálně nedělá. Dlouho mě samo sebou přemlouvat nemusela. První sklenku jsem vypil s ní, druhou a třetí, když odběhla k telefonu, a čtvrtou už zase s ní.

„Nojo, no,“ povzdechl jsem si, „stejně je škoda, že to nevyšlo. Býval bych to moc rád viděl.“

„A co by na tom asi tak bylo k vidění? To si myslíš, že za tu dobu se tam něco změní?“

„Za šedesát let?! Přece mi nechceš tvrdit, že za šest deseti-letí se tam nestane vůbec nic!“

Připomněla mi příběh našeho souseda, který nedávno zemřel. Kdysi sem přicestoval s celou rodinou a původně nechtěl ani vybalit kufry.

„Bolševiky už brzy vyženou,“ říkal, „a my zase pojedeme zpátky. Tak proč bychom si přidělávali práci tím, že to všechno vybalíme a pak nám nezbude než to zase sbalit?“

Znovu zadrnčel telefon. Jakmile žena vyběhla z pokoje, vrazil jsem si do hlavy dalšího panáka vodky, jenže než jsem si stihl znovu nalít, byla zase zpátky:

„Shání se po tobě nějaký Američan.“

Z Američana se vyklubal dopisovatel časopisu *The New Times*. Zeptal se mě, zda bych ho hned zítra nemohl přijmout v jedné naléhavé záležitosti. Na mou otázku, jaká je to naléhavá záležitost, odpověděl, že do telefonu by o tom jaksi nerad mluvil. (A pak mi bude někdo tvrdit, že choulostivých telefonátů se bojí jen sovětský občané.)

„Dobře, tak přijďte,“ souhlasil jsem. „Ale ne dřív než po desáté – dlouho pracuju a vstávám pozdě.“

„O’kay,“ řekl a zavěsil.

Rádo se říkává, že Američané jsou klackovití. To bych tedy neřekl. Většina Američanů, s nimiž jsem se v životě setkal, byli lidé vychovaní, slušní, skromně, ale pěkně oblečení a velmi přívětiví. Jistě, někdy pokládají nohy na stůl, ale to

mně osobně naprosto nevadí. Jen se uvolňují či jak tomu oni sami říkají, je to pro ně relaxace. S čímž souhlasím. Relaxovat je pro lidské tělo prospěšné. Zato reflexe, k nimž se uchylujeme my, vyloženě škodí. Taky si někdy dám nohy na stůl, ale žádný relax nepřichází, protože my zkrátka něco takového nemáme nacvičeno.

Nazítří ráno přesně v deset se od venkovních dveří ozval zvonek. Otevřel jsem a na prahu spatřil vysokého urostlého pána v modravém obleku a s tmavými vlasy rozdělenými pěšínkou.

„Vy jste pan Mc...“ nakousl jsem, ale zbytek jeho irského příjmení mi nějak vypadl z hlavy.

„Říkejte mi prostě Johně,“ usmál se.

Pozval jsem ho dál a nabídl mu kávu.

„Mám k vám velkou prosbu, Vitaliji,“ pokračoval hned. „Musíte mi ale slíbit, že až mě vyslechnete, nezávisle na tom, zda mou nabídku přijmete, či ne, se o téhle naší rozmluvě nebudete nikomu ani zmínit.“

„Vy jste od CIA?“ zeptal jsem se.

„Ale kdepak! Jsem z *The New Times*, jak jsem říkal. Ale přece jen bych rád...“

„Mám přísahat na bibli?“

„To ne je nutné,“ pousmál se. „Stačí vaše slovo. Slyšel jsem, že chcete jedete do Sovětského svazu roku dva tisíce tolik a tolik...“

„Jak to víte?“ podivil jsem se. „Zatím jsem o tom s nikým nemluvil.“

„Nedělávejte si starost, taky to nikomu neřeknu.“

„To klidně můžete vykládat, komu chcete, protože já nikam nejedu. Zpáteční letenka stojí...“

„Všechno vím,“ přerušil mě. „Ale pokud se jedná jen o cenu letenky, naše firma všechny náklady na sebe.“

„Všechny náklady?“ opakoval jsem nedůvěřivě. „Přes čtyři milióny marek? Ale to jsou skoro dva milióny dolarů!“

„A milión dostanete honorář za podrobný reportáž z té cesty.“

„Tři milióny dolarů za nějakou reportáž?“

Ušklíbl se.

„Jak vidím, ještě ne úplně zvykl jste na Západě. To není nějaký reportáž. To je senzace století. Možná dokonce dvou. Nejspíš cena ještě vyšší, ale naše finanční situace není momentálně úplně dobrý.“

Slíbil jsem Johnovi, že si to rozmyslím. Nechal mi svou vizitku, kávu nedopil a odešel.

Rozmluva s ďasem

Hluboce se mýlí každý, kdo si myslí, že mé rozhodnutí nějak ovlivnily ty šílené peníze, které jsem si najednou mohl vydělat. Samozřejmě nechci tvrdit, že mě peníze nezajímají, ale troufám si prohlásit, že jen kvůli honoráři bych nikdy neriskoval ani jediný vlastní vlasek.

Nejspíš bych býval Johnově prosbě nevyhověl, ale to už se ve mně probudil ďasík, který od chvíle, co se ve mně usadil, nepřemítá o ničem jiném než jak mě ponouknout k nějakému ztřeštěnému kousku. Někdy to přežene, a to ho pak bez sebemenší lítosti zapudím. On dá pokoj a nějaký čas nejeví sebemenší známky života. V takových časech se chovám skoro ideálně: přestávám pít a kouřit, na semaforu přecházím výhradně na zelenou, za volantem respektuju všechny dopravní značky a peníze, které vydělám, do poslední kopějky odevzdávám ženě. V takových dnech dělám všem svým známým jen a jen radost. Jsem perfektně oblečený, oholený a ostříhaný a naprosto ke každému se chovám velmi laskavě.

Jenže pak přijde ďasíkův čas – probudí se a začne otravovat:

„Krucinál, proč už vstáváš? Je brzy, oběd ještě není uvařený, tak si klidně pospi. Spěchat není kam, stejně jednou umřeš. A mýt se taky nemusíš, tos udělal včera. Jen si polež, zapal si, propláchni plíce kouřem. Cigarety máš támhle, na nočním stolku.“

Můj ďas je tak urputný, že pokaždé mu odolat nedokážu.

Vyklepal jsem z krabičky cigaretu, škrtl zapalovačem a zatáhl.

„Výborně!“ zvolal ďasík. „Nejlepším prostředkem proti kuřákům je rakovina.“

To je jeho oblíbený slogan.

„Ty bys neměl sedět ve mně, ale působit v nějakém protikuřáckém spolku, pitomče!“

Znovu jsem vtáhl dým marlborky a zauvažoval o Johnově návrhu.

Byl velmi lákavý, ale marná sláva, asi už ne pro mě. Kam bych se tam vlácel? Co by mě tam asi čekalo, v té daleké budoucnosti? Možná nějaké děsivé otrěsy. A já přece nejsem žádný kluk, nýbrž solidní otec rodiny, kterému co nevidět (je to vůbec možné?) bude čtyřicet. Měl bych se zklidnit a definitivně usadit. Vyhýbat se zbytečným vzruchům, stresům a průvanu. Obléct si župan, uvařit si nepřiliš silný čaj, v krajním případě vykouřit dýmku, ale jinak sedět u psacího stolu a sepisovat nějaký román s poklidně se vyvíjejícím příběhem.

„Ze všech lidských nectností je nejodpornější uvážlivost,“ poznamenal ďasík.

„Vypadni!“ okřikl jsem ho. „A nestrkej nos do věcí, do kterých ti nic není. Už tě mám dost!“

„Já tebe taky!“ opáčil ďas. „Hlavně ve chvílích, kdy začínáš být rozvážný. Poslouchej,“ zašeptal, „ty přece dobře víš, jak nerozumný je každý zdravý rozum. Dneska se bojíš, abys

nenastydl, jenže zítra ti třeba na hlavu spadne cihla – a jaký bude rozdíl v tom, jestli jsi nachlazený, nebo ne? Co váháš, prosímtě?! Když se na tebe usmálo takové štěstí, tak toho využij! Vyrazíme a podíváme se, kam to ti vaši komunisti za šedesát let dopracovali...”

„Ty máš rád komunisty?“ zeptal jsem se posměšně.

„No to bych prosil!“ vykřikl ěasík. „Copak to jde, nemít je rád? Ti jsou taky něco jako my čerti, vždycky si vymyslí něco hodně veselého. Hele, tak neváhej a pojedem, moc tě prosím!“

„No dobře,“ přikývl jsem. „Dejme tomu, že pojedu. Ale to bude poslední šílenost, kterou jsi mi nakukal!“

„To je skvělé!“ zatleskal ěas. „Výborně! A je docela dobře možné, že to opravdu bude tvůj poslední kousek.“

„Z čeho se tak raduješ, idiote?!“ okřikl jsem ho. „A co si počneš, kdyby se mi něco stalo?“

„To máš pravdu,“ připustil ěasík truchlivě. „Musím uznat, že mi budeš zatraceně chybět. Musím se ale přiznat, že raději tě uvidím mrtvého než solidního a uvážlivého.“

„Drž hubu! A nech mě přemýšlet!“

„Už mlčím,“ opáčil pokorně a ztichl, protože chápal, že dosáhl svého.

No a přestože jsem Johnovi řekl, že mé rozhodnutí sotva bude pozitivní a že mu zavolám nejdřív tak za půldruhého týdne, ozval jsem se už za tři dny a řekl: ANO!

Sledování

Asi nemusím nikomu vysvětlovat, že než jsem se vypravil na tak riskantní cestu, bylo třeba postarat se o rodinu a učinit opatření, jež by docela dobře mohla být vůbec poslední.

Několik dní jsem tedy vynaložil na obcházení takových institucí jako banka, pošta, pojišťovna či notářství.

Během všech těchto úkonů jsem jakýmsi šestým smyslem, který jsem si postupně vypěstoval už v Moskvě, vytušil, že mě někdo sleduje.

Měl jsem tenkrát docela jiné starosti, ale přesto jsem si celkem snadno povšiml, že telefon se chová jaksi zvláštně. Buď se ve sluchátku ozývaly nějaké šramoty (že by magnetofon?), nebo přístroj indiferentně pocinkával, nebo jsem se dovolával někam docela jinam, než jsem chtěl, a stejně tak mně samotnému tu a tam někdo zavolal údajně omylem.

Náš pes po nocích začínal zničehonic štěkat. Obvykle jsem vyběhl ven, ale nikdy jsem nikoho nenačapal, ovšem jednou jsem hned na prahu objevil nedopalek cigarety Prima.

Jindy jsem si povšiml mladého muže asijského vzezření. Když projížděl kolem našeho domu, až příliš nápadně ode mne odvrátil pohled. Pak v jedné z blízkých příčných uliček vzbudil mou pozornost starý zelený volkswagen s frankfurtským číslem. Nahlédl jsem dovnitř a na zadním sedadle objevil zapomenutý sovětský list *Pravda*.

Pro každý případ jsem tyto své poznatky sdělil policii. Pozorně mě tam vyslechli, ale pak jen konstatovali, že má podezření jsou příliš mlhavá a nekonkrétní, ale že pokud získám nějaké přesvědčivější důkazy případného sledování, policie samozřejmě podnikne nezbytné kroky.

Policista, s nímž jsem rozmlouval, si ale nakonec přece jen zapsal číslo toho volkswagenu a nedopalek uložil do celofánového sáčku a zamkl ho do trezoru.

Únos

Téhož dne jsem zažil něco, co mi dnes připadá vyloženě komické, ale tenkrát se mi to tak rozhodně nejevilo.

Po návratu z policie jsem se rozhodl vypudit všechna svá podezření z mysli a trochu se provětrat.

Posadil jsem se na kolo a vyrazil si na projížďku po našem stockdorfském lese.

Za léta německého vyhnanství jsem si na cyklistické výlety zvykl a měl jsem je velmi rád. Celý ten převážně jehličnatý les, oddělující naši vesnici od mnichovského předměstí, chovám ve velké oblibě, protože mi připomíná lesy v okolí Moskvy, od nichž se ovšem liší tím, že ho křížem kráž protínají asfaltové a šterkové cesty s ukazateli na křižovatkách a podrobnými plány hned na kraji lesa, takže zabloudit se tu dá, jen když si to opravdu moc přejete.

Jel jsem po své oblíbené trase spojující Buchendorf s Neuriedem – je úplně rovná, asfaltovaná a ve všední dny naprosto pustá. Jel jsem dosti rychle, přemítal o putování časem, které mě čekalo, a zřejmě se do svých úvah tak zabral, že jsem si vůbec nepovšiml čehosi, co tam na mě číhalo.

Ostatně co to bylo, nevím dodnes. Nejspíš provaz napjatý přes cestu, do nějž jsem narazil, spadl a ztratil vědomí. Nebo mě kdosi omráčil jiným způsobem, k tomu nic bližšího říct nemůžu. Vzpomínám si jen, že jsem jel na kole a přemýšlel. Pak jsem se propadl do bezvědomí a poté, jak říkají Američané, sám sebe našel na jakési úzké pohovce, která pode mnou mírně nadskakovala.

Nejdřív jsem si myslel, že jsem doma, tak mě napadlo, že by to mohlo být zemětřesení. Snažil jsem se vyskočit na nohy. Vzápětí jsem si ale uvědomil, že zaprvé mě tělo nějak nechce poslouchat a zadruhé, že nejsem doma, ale v jakémsi autobusu se zataženými okny. Ten autobus kamsi jel a přede mnou seděli tři lidé – dva v běžném civilu a třetí byl celý v bílém, zřejmě lékař.

Proboha, pomyslel jsem si, co se mi stalo? Že by mě něco přejelo? A kam mě to vezou?

Zkusil jsem se pohnout a osahat se, abych se přesvědčil, že jsem celý a neporušený.

Jakmile jsem projevil první známky života, lidé přede mnou na to taky hned zareagovali a lékař prohodil cosi v jazyce, který jsem neznal. Zadíval jsem se na něj pozorněji a zjistil, že tohle není vůbec žádný lékař, ale ze všeho nejspíš nějaký Arab v charakteristickém bílém burnusu a s bílým šátkem, který mu zakrýval polovinu obličeje. Dva další byli patrně taky Arabové, ale evropsky oblečení. Těm v oblecích mohlo být kolem třicítky, kdežto muž v burnusu vypadal starší.

Jakmile jsem se probral, trojice si vyměnila pár vět, načež ten v bílém vychrlil rychlou, hlasitou a velitelsky znějící promluvu. Zajímavé bylo, že sotva otevřel ústa, z jeho zubů jako by vytryskla blankytná zář, která interiér autobusu snad až prosvětčila.

Když umlkl, jeden z jeho průvodců přikývl a promluvil na mě anglicky. Oslovil mě příjmením (k němuž samozřejmě připojil neodmyslitelné „Mister“) a sdělil mi, že Jeho Výsost (což byl ten v burnusu) se mi co nejzdvořileji omlouvá, že jím nezbylo než naložit se mnou tak neurvale. Něco podobného by si vůči člověku svrchovaně váženému a šlechetnému, za jakého mě v každém případě považují, nikdy nedovolili. K činu je přiměla výhradně naprostá nezbytnost, čehož Jeho Výsost znovu a znovu hluboce lituje.

Jak se zdálo, po tom všem, co se mi před chvílí přihodilo, jsem přinejmenším zčásti ztratil paměť, takže jsem nevěděl, čeho konkrétně to Jeho Výsost tolik lituje, a rozhodl jsem se přejít vše mlčením.

„Jeho Výsost ovšem přesto doufá,“ pokračoval tlumočník, „že se cítíte fit a že případný hněv vás brzy přejde. Ze své strany je Jeho Výsost připravena vynahradit vám onu nepatrnou újmu, již jsme vám neúmyslně způsobili.“

Při těchto slovech Jeho Výsost energicky pokývala hlavou (aniž ovšem odhalila tvář), pak se začala dlouze hrabat pod burnusem a prohledávat jeho záhyby, až nakonec vytáhla cosi jako váček na tabák a opatrně ho položila na úzký stůl mezi námi.

„Co je to?“ zeptal jsem se a zavadil o váček pohledem.

„Takový malý osobní dárek Jeho Výsosti,“ pousmál se tlumočník (a rozpačitý úsměv zároveň vyloudila i Výsost). „Jen trochu zlata.“

Zamhouřil jsem oči a zauvažoval, co je to za lidi a co asi tak po mně budou chtít. Na nic jsem nepřišel, tak jsem oči zase otevřel a bez obalu se jich na to zeptal.

Nejdřív opět rychle zarepetila Jeho Výsost a hned nato mi tlumočník vysvětlil, že reprezentují jednou malou, ale velmi bohatou arabskou zemi. Když se dověděli o mé chystané cestě...

„Jak jste se o ní dověděli?“ skočil jsem mu do řeči.

„U nás v Orientu se říká,“ opáčil tiše tlumočník, „že když přiložíte ucho k zemi, uslyšíte celý svět...“

Takže – přiložili ucho k zemi, zjistili, co mám za lubem, a rozhodli se, že se na mě obrátí s jednou malou, ale choulostivou prosbou. Pevně doufají, že v mohutném Sovětském svazu, který je velkým přítelem arabských národů, některá tajemství časem tajemstvími být přestanou. Právě proto by mi tihle mí souputníci byli velmi povděční, kdyby se mi podařilo vypátrat a nazpět přivést podrobnou dokumentaci docela obyčejné vodíkové bomby, již hodlají využít pro výlučně mírové účely. Když jim takovou službu prokážu, pak mi (včetně Jeho Výsosti) rozhodně nezůstanou nic dlužni a pytel zlata, který za pár fotografií dostanu, může být i padesátkrát větší než váček, co mám zrovna přímo před očima.

Hned první hnutí mysli mi kázalo, abych je všechny okamžitě poslal k čertu. Popravdě řečeno jsem si ovšem nebyl jist, že má upřímnost bude z jejich strany hodnocena v pro mě pozitivním duchu. Proto jsem se rozhodl využít velmi příznivé zkušenosti Hodži Nasreddina, který, jak známo, svého času mocnému šáhovi přislíbil, že během dvaceti let naučí osla mluvit lidskou řečí. Když to Nasreddin navrhl, rovnou věděl, že nic neriskuje, protože během těch dvaceti let zemře buď šáh, nebo osel, anebo před Alláhem stane on sám – Hodža Nasreddin.

Protože jsem v očích svých společníků nechtěl vypadat jako až příliš ochotný plnit jejich přání, řekl jsem, že se přirozeně vynasnažím (a přísně vzato ani ne tolik pro peníze, jako spíš z mimořádné úcty k jejich vlasti a Jeho Výsosti osobně) učinit vše, co bude v mých věru omezených silách, ale že nic konkrétního slíbit nemůžu. Pak jsem pokračoval v tom smyslu, že je pro mě nesmírně obtížné představit si, jak bude má země vypadat za tak dlouhou dobu, a že nevím, které informace budou už vyloženě veřejné a které se budou dál tajit.

„Víte,“ kladl jsem slova opravdu přeopatrně, „velice rád bych vám pomohl, ale na druhé straně se jakékoli protiprávní kroky přičí mým morálním zásadám.“

Vzápětí všichni tři zahlasili v arabštině, načež Jeho Výsost pro mě zcela nečekaně spustila čistou ruštinou téměř bez akcentu:

„Vaše zásady respektujeme a rozhodně se nechystáme vás k něčemu nutit! Až se ale budete vracet z nádherné budoucnosti do naší tíživé přítomnosti, možná... přece jen zauvažujete sám o sobě, o svých dětech a svých vnoučatech...“

„Vaše Výsosti,“ hlesl jsem ohromeně, „a kde jste se naučil tak dokonale rusky?“

„Na moskevské Univerzitě přátelství národů Patrice Lumumby,“ odpověděla ochotně Výsost, zasmála se a znovu mě zaplavila onou záhadnou září.

Tím naše debata skončila a za pět minut už mě mí únosci vysazovali i s kolem a koženým váčkem v jakési indiferentní ulici.

Když už jsem vystupoval, neudržel jsem se a otázel se Jeho Výsosti, zda náhodou nemá chrup vyspravený platinou.

„Ale kdež!“ opáčila Výsost. „Jsem dostatečně zajištěný na to, abych si mohl dopřát korunky z briliantů.“

Nečekané setkání

A teď zauvažujte, co byste asi koupili případným novým známým, kdyby vás čekala cesta do světa za šedesát let...

Stál jsem uprostřed slavného mnichovského velkokrámu Kaufhof (rusky Obchodní dvůr) a totálně si nevěděl rady.

Všeho tu bylo plno, ale co koupit, to jsem netušil. Džíny? Zapalovače? Kalkulačky? Žvýkačky?

Jistě, to už jsem věděl, že v Sovětském svazu se objevily žvýkačky domácí provenience. Ty zatím za západní produkci poněkud zaostávaly, ale já neměl nejmenší pochyby o tom, že během oněch šedesáti let díky vědeckotechnickému pokroku, historickým usnesením strany a vlády i pracovnímu nadšení lidových mas dojde v oblasti žvýkání a zásobování širokých vrstev našeho lidu příslušnou žvýkací produkcí k zásadním, povýtce pozitivním změnám.

Pokud šlo o džíny, byl jsem také toho názoru, že během šedesáti let se nějaký pokrok nutně dostavit musí a dejme tomu polské nebo přinejmenším maďarské v Moskvě k sehnání budou.

Několikery jsem ale i přesto přece jen koupil. A k tomu nějaké kravaty, šátky a šály, pár skládacích deštníků po pěti

markách, elektronické šachy, dvě soupravy na rýsování a nějakou tu kosmetiku: rtěnky, laky na nehty, pudr, zdravíčka, oční stíny a umělé řasy, protože dobře vím, že takové věci nezastarají nikdy.

Nezapomněl jsem přirozeně ani na sebe a koupil si kino-filmy, magnetofonové kazety do diktafonu i pásky do psacího stroje... a k tomu zápisníky a sadu propisovaček. Mimoto jsem se vybavil několika komplety spodního prádla, ponožkami, rukavicemi, mýdlem, zubní pastou, novým strojkem na holení značky Gillette a dvěma krabičkami čepelek od stejné firmy. To vše jsem si opatřil pro případ, že všechny tyto předměty sice budou za šedesát let k mání a neporovnatelně lepší kvality, ale já zřejmě nebudu s to si na ně zvyknout.

Jakmile jsem zahlédl trička s nápisem Mnichov 1982, hned jsem nakoupil dobře pět kusů. V oddělení map a bedekrů jsem našel plány různých světových velkoměst včetně Moskvy. Řekl jsem si, že něco takového bych taky měl vlastnit (už proto, abych mohl porovnat Moskvu dnešní s tou tehdejší), jeden jsem si vzal a všecek zaražen jeho podrobností jsem si ho začal prohlížet. V době, když jsem v Moskvě sám žil, se tam takové plány prodávaly, našli jste na nich jen opravdu hlavní třídy, a ani ty ne všechny. Kdežto na tomhle jsem objevoval i nejmenší uličky včetně slepých, v nichž jsem kdysi pobýval.

„Tak co, Karcevova tam náhodou není?“ ozval se za mnou ironický hlas. Trhl jsem sebou a ohlédl se.

Přede mnou stál šklíbící se Ljoška Bukašov, bývalý kamarád, spolužák a kumpán z mokré čtvrti – ve světlezeleném plášti a šedivém klobouku.

Kdysi jsme spolu studovali na žurnalistice a pak začínali v rádiu – já v literární redakci a on ve zpravodajství. Večer jsme pak vysedávali v Domě novinářů – občas ve dvou, občas ve třech. Ljoška tam s sebou vodíval kudrnatého mladě-

ho muže Edika, který o sobě mluvil jako o genetikovi a immortologovi. Už při prvním setkání jsem se ho zeptal, zda se zajímá o prodloužení života. Řekl mi na to, že problém prodloužení života je pro něj naprosto irelevantní, protože je to nesmysl, ve kterém se hrabou gerontologové. Jeho totiž nezajímá život prodloužený, ale život věčný.

„Takže vy hodláte objevit elixír života?“ ptal jsem se dál.

Řekl mi, že hledá něco jiného, ale že trulanti tomu můžou říkat i elixír života. Skoro jsem se urazil, takže okamžitě znejistěl a řekl, že pokud jde o trulanty, nemá na mysli mě, ale byrokraty, kteří v řešitelnost zmíněného problému nevěří, nejsou ochotni poskytnout mu laboratoř a vůbec mu neustále házejí klacky pod nohy. Jednou ho dokonce málem zavřeli za sklon k mendelismu a morganismu. Vycházely o něm fejetony v satirickém týdeníku *Krokodýl*, a tak byl kamarádu Ljoškovi celý vděčný za to, že se o jeho experimentech vyjádřil pozitivně na rozhlasových vlnách.

Ljoška každopádně patřil k lidem, kteří úmyslně nikomu nic špatného neudělají. A pokud jde o to dobré, sám o sobě říkal: Jsem ochoten páchat dobro, ale v rozumných mezích. Nechceš třeba pučit tři rublíky?

Co do názorů to byl čistý cynik a kariérista. Jeho kariéra však přišla až na druhý pokus. První pokus přitom zahájil už v prvním ročníku na univerzitě.

Z té doby si ho moc dobře pamatuju. Mezi všemi našimi studenty byl jedním z nejstarších a nejhudších. Na univerzitu přišel až po vojně a ještě celý první ročník prochodil ve zbytcích staré vojenské uniformy. Otce, který padl za války, si nepamatoval. Ljoškova matka Polina Petrovna pracovala jako domovnice a obývala sedmapůlmetrový kumbál bez oken.

Vykládal mi, že od narození se nikdy (dokonce ani na vojně) pořádně nenajedl. Na univerzitu se přitom nepřihlásil

proto, aby zvládl novinářské řemeslo, ale proto, aby se dostal mezi lidi, pro které je dobré jídlo a pěkné oblečení samozřejmost a které nebijí na milici (což se jemu samotnému jednou stalo).

Už v prvním ročníku ale pochopil, že lidé, které nebijí na milici, se také dělí na řadu kategorií, a sdělil mi, že kariéra se dělá po linii partajně-sexuální. Měl jsem takový dojem, že jeho životní postřehy jsou povahy čistě abstraktní, ale pak jsem zjistil, že nikoli, že se pokouší uplatnit je i v každodenní praxi.

Jen se na univerzitě trochu ohřál, prosadil se ve fakultním komsomolském výboru a brzy nato se stal předsedou ročníkové komsomolské organizace a kandidátem na členství v KSSS. Nezanedbával ani zmíněné sexuální ohledy a rychle se dal dohromady s jednou naší kolegyní, která byla vnučkou zasloužilého bolševického hrdiny a podobně jako Ljoška sám se aktivně angažovala v komsomolské práci.

V druhém ročníku se Ljoška s tou studentkou hodlal oženit a nebýt pouhým kandidátem na členství v komunistické straně, nýbrž jejím plnoprávným členem. Právě v této době byl doporučen do funkce vrcholného komsomolského funkcionáře fakulty, tedy na post, z nějž leckteří Ljoškovi předchůdci dospěli až do nejvyšších pater moci.

Tak ho tedy navrhli, o kandidatuře se mělo hlasovat, ale předsednictvo z důvodů čistě formálních oslovilo publikum na schůzi a zeptalo se, zda proti Ljoškovi nemá někdo nějaké námítky.

No a na tribunu vystoupila uplakaná Ljoškova snoubenka a prohlásila, že ačkoli je to pro ni nesmírně těžké, musí proti kandidatuře soudruha Bukašova protestovat, protože je to člověk dvou tváří, který na veřejnosti říká jedno a v soukromí něco docela jiného: třeba před ní o Leninovi mluvil jako o Vovkovi-krovkovi.

Naštěstí se to stalo v časech už dosti liberálních, a tak ho z univerzity nevyhodili. Stranickou legitimaci ovšem musel ožet, komsomolským předákem se taky nestal a v komsomolu ho sice nechali, ale s přísnou důtkou, zanesenou do osobního spisu. O nějaké velké kariéře tedy už nemohlo být řeči a v rádiu se Ljoška stal reportérem nejnížší kategorie – zabýval se hrdiny práce, rychlotavbami a úspěchy v doživosti krav.

Jeho služební postavení a plat rostly velice pomalu, dokud se opět, a to skoro náhodou, nedostal do příznivé stranicko-sexuální roviny.

Kdesi se seznámil s dcerou ministra zahraničí a tentokrát už svou šanci nepropásl. Oženil se s ní, vstoupil do strany a začal rychle dohánět vše zanedbané.

Do krve jsme se tehdy rozhádali a naše cesty se rozešly. Já skončil jako disident. Vyloučili mě ze Svazu spisovatelů a snad se i chystali strčit mě za mříže, kdežto on šel rychle nahoru, stal se televizním politickým komentátorem, často jezdil do zahraničí, kde plnil jakési významné politické úkoly, a dokonce jsem se doslechl, že byl také členem týmu, který pro Brežněva sepisoval jeho knihy. Je proto zcela pochopitelné, že v Moskvě jsme o sebe ani nezavadili – zato jsme se potkali tady v Mnichově.

Havajské ostrovy

„No tak ahójl!“ protáhl přátelsky a podal mi ruku, kterou jsem asi měl nechat bez povšimnutí. Musím se ale přiznat, že v takovýchto standardních, čistě zdvořilostních situacích mi jaksi schází zásadovost.

Tak jsem tu ruku stiskl a zeptal se ho, kde se tu v Mnichově bere.

„Ale jen tak,“ prohodil a dál se uškleboval. „Přijel jsem se podívat, kde se tu co sežene.“

Abych ho trochu popíchl, zeptal jsem se, proč mu nestačí to, co je k sehnání v GUMu.

„GUM, kamaráde, to je pro lidi, který jedí svinstva, špatně se oblíkaj a nechaj se mlátit na milici,“ sdělil mi s cynickým důrazem. „No a kromě toho jsou tam fronty, který já nemám rád. Neřek bys mi, kde se tu daj koupit kazety a video?“

Odpověděl jsem, že to nevím, a zeptal se, co tu dělá.

„To by pro tebe nebylo zajímavý,“ odbyl mě mávnutím ruky. „Takový malý rošťárničky.“

„A já myslel, že děláš velkou politiku,“ na to já.

„Velká politika se v zásadě skládá právě z malejch rošťárniček,“ namítl on.

Chvilí jsme oba mlčeli. Pak jsem se ho zeptal, jestli se, když je takový hlavoun, tady nebojí jen tak se proplétat davem, kde by mohl narazit na čertvíkoho.

„No to nebojím, kamaráde. Protože mezi všema těma lidma je pár chlapů, kerý ze mě nespustěj oka a mýho života si hleděj víc než vlastního.“

„Tím chceš naznačit, že jsou tady vaši lidi?“ otázal jsem se s důrazem na slovo „vaši“.

„No jasně, naši jo, ale taky vaši...!“ zasmál se. „Hele, máš někam naspěch?“

„Ne. Proč?“

„No že bysme skočili někam na pívko.“

„A to se nebojíš jen tak se se mnou vystavovat, když na tebe dávají pozor vaši?“

„Kamaráde...“ pokračoval s jistou vnitřní pýchou. „Můžu tě ujistit, že setkání s tebou mě nijak neohrožuje. Ostatně pro tebe taky není nijak nebezpečný.“

„Tím bych si tak jist nebyl,“ poznamenal jsem se snahou si do něj rýpnout. „Já přece nevím, s jakým úkolem jsi přijel.“

„Na tom nesejde,“ nenechal se vyvést z míry. „Ale můžeš si být jistě, že nájemnej střelec nejsem. Na to máme jiný, s kerýma se mimochodem ani neznám.“

Posadili jsme se do mého auta a já ho zavezl přesně do té pivnice v Anglické zahradě, kde jsem nedávno popíjel s Rudim.

Také tentokrát jsme si objednali po mázu. Tedy – objednával Bukašov. Uvědomil jsem si, že německy mluví sice s přízvukem, ale jinak naprosto bezchybně. Číšník na sobě měl krátké kožené bavorské kalhoty s přezkami na nohavičích. Bukašova vyslechl, křikl „jawohl!“ a odběhl splnit žádané, kdežto Ljoša se mě začal vyptávat, jak se mi tu žije: jestli už jsem si zvykl, s kým se stýkám a zda mluvím německy. Odpověděl jsem, že má němčina je podstatně horší než jeho, ale že na běžnou konverzaci to jakžtakž stačí. On se stále týmž úšklebkem utrousil, že i kdyby pro mě němčina byla sebeobtěžnější, určitě není těžší než jakutština, kterou bych býval musel zvládnout při jiném vývoji událostí. A dokonce naznačil, že na rozhodování o mém osudu se v jistém smyslu podílel i on, ale že právě on jakutskou variantu odmítl.

„A ostatní byli pro?“ zajímalo mě.

„Ne všichni, ale některý jo.“

„A proč tys byl proti?“

„Měl jsem tři důvody, kamaráde,“ odvětil bohorovně. „Zaprvní – pokud se pamatuješ – jsem odjakživa byl ochotnej v rozumných mezích páchat dobro. Zadrhý mě s tebou spojujou jistý sentimentální ohledy. No a zatřetí se mi vlastně líbí, jak píšeš. Řek bych, že přese všechny pitomosti, který jsi nadělal, by bylo škoda takovej talent hnát do lesa kácet stromy.“

Vzápětí mě začal přesvědčovat (a zdálo se mi, že zcela upřímně), abych neztrácel čas a radši psal a psal.

„Jo? A pro koho?“ zeptal jsem se. „Od mých čtenářů jste mě odloučili.“

„Nepřeháněj,“ pokrčil klidně rameny. „Zčásti odloučili, ale zčásti ne tak docela. Země je velká, hranice má dlouhý, lidí tam jezdí požehnaně a kdo co má v kufru, se uhlídat nedá. Dyť já sám jsem už tvejh knížek tak padesát šedesát provez. A teď si s sebou určitě taky něco vezmu.“

„Vy bolševici jste divný,“ zadíval jsem se na něj. „Nejdřív na člověka uspořádáte štvanici, pak ho ještě ke všemu ze země vyženete – a nakonec domů pašujete jeho knížky. No není to idiocie?!“

„Je,“ přikývl ochotně Bukašov. „naprostá idiocie. Jenže to se nedá nic dělat, protože idiotskej je celý ten systém.“

Nechápavě jsem se na něj zadíval.

„Takže ty taky chápeš, že idiocie je založená už v systému?“

„No a co? Co tě na tom tak zaráží? Systém je idiotskej a já mu sloužím, ale to eště neznamená, že taky musím být idiot. A stejně jsou na tom i jiný. Všichni všechno chápou, ale hnout s tím nemůžou.“

„To je zvláštní,“ zamyslel jsem se. „Tak proč se nepokusíte nějak situaci změnit, když to všechno chápete? Moc přece máte v rukou.“

„Což to jo, moc v rukou máme. Jenže jak toho využít? Schválně si představ, že by tu moc někdo svěřil tobě. Co bys tak s ní udělal?“

„Jééé!“ zaječel jsem tak, až po mně číšník, co šel právě kolem s dobrým tuctem půllitrů, polekaně zašilhal. „Kdybych já měl aspoň na týden moc, tak bych především rozehnal tu vaši partaj.“

„To chápou,“ broukl Bukašov, ale můj svatokrádežný výrok ho nerozhodil ani v nejmenším. „Tak bys ji rozehnal... A dál?“

„To nevím, co dál!“ odsekl jsem. „A vlastně ani moc vědět nechci. Ale ať už by to bylo, jak chtělo, všechno by bylo lepší než ta vaše nablblá moc.“

„Podívejme se na něj!“ prohlédl si mě skrz pivní sklenici. „Jak vidím, stal se z tebe zavilej antikomunista.“

„Nesmysl!“ namítl jsem. „Nic se ze mě nestalo! Proti takzvaným ideálům komunismu nic nemám. Svoboda, rovnost, bratrství, rušení hranic, odumírání státu, od každého podle jeho schopností, každému podle jeho potřeb... Jenže co to má společného s tím, co jste v zemi natropili vy?“

„Máš pravdu,“ přikývl klidně a otřel si pěnu ze rtů. „Společného je tu málo, to je fakt. Ale jsme tu zatím ani ne sedumdesát let. Což je z hlediska dějin pouhej okamžik. Zmatek jsme tu natropili safraportskej a hloupostí se navyváděli až kam, protože jsme spěchali a snažili se přeskočit všechny schody najednou – což nejde.“

„To ani jít nemůže,“ poučil jsem ho. „Utopie je zkrátka utopie.“

„A jak víš, jestli je to utopie, nebo ne?“ Dopil pivo a postavil sklenici na stůl. „Když se do toho vletí hlava nehlava, tak je to utopie. Ale kdyby to bylo pořádně promyšlený a postupovalo se krok za krokem...“

„Hele,“ skočil jsem mu do řeči, „proč do mě klavíruješ tyhle koniny? V Moskvě si do televize žvaň, co chceš, popřípadě můžeš plést hlavy místním bloudům, ale na mě to nezkoušej. Snad si nemyslíš, že bys mě mohl přesvědčit, že v ten komunismus alespoň trochu věříš?“

„Milej zlatej, ale já nevěřím vůbec ničemu,“ uchichl se. „Sice nevěřím, ale přemejšlím o tom. A mám pocit, že jistá šance tu furt je.“

„Šance?!“ zalykal jsem se rozhořčením. „Po tom všem, co jste napáchali? Jakápak šance!“

„No dyť to říkám, nějaká. Třeba jen malá. Úplně mrňavá – ale je tady. Poslyš, brácho,“ chytil za kalhoty číšníka spěchajícího kolem, „přihraj nám sem ještě dva kousky.“

„Jawohl!“ reagoval pohotově číšník a bleskově vyrazil pro žádané.

Užasle jsem za ním pohlédl a pak se otočil k Bukašovovi.

„Co to má znamenat, Ljošo?“ oslovil jsem ho za celou tu dobu poprvé jménem. „Ty sis objednával rusky! Tak jak to, že ti rozuměl?“

„Jo?“ zeptal se mě zmateně. „Rusky? Nojo. Tak to holt bude někdo z našich. Ale nic, toho si nevšímej. Tebe se to netýká.“

Číšník přinesl další dva mázy a postavil je na stůl.

„Zapni si knoflík!“ vybafl na něj Bukašov posměšně.

Číšníková ruka bezděky zajela ke knoflíku, ale vzápětí se vzpamatoval:

„Ich verstehe Sie nicht!“ odsekl a vzdálil se.

„A s takovejma má člověk pracovat!“ povzdechl si Bukašov. „Nechaj se chytit na sebemenší blbince... Něco ti řeknu. Ty přece dobře víš, že idiot jsem nikdy nebyl a na všelijaký ty vznešený bláboly nevěřil. Ale nemám proč ti lhát, není důvod. Zkrátka když mluvím o šanci, tak to mám asi promyšlený. A nakonec nejen já. Já vím, že si o našem vedení myslíš jen to nejhorší, ale věř mi, že i tam jsou lidi, který to maj v hlavě srovnaný.“

Odskočil jsem si na malou.

„Víš ty co?“ pokračoval jsem v debatě, když jsem se vrátil. „Já samozřejmě netuším, co máte v hlavě srovnaný a co ne – ale co vím jednoznačně, je to, že to stejně nemá smysl. Systém prohnal a zkostnatěl – vy všichni to dobře víte, jenže pozitivní kroky už od vás člověk stejně čekat nemůže.“

„No a právě v tom se mylíš, brácho!“ zaprotestoval s nečekaným zápalem. „Něčeho náhodou schopný jsme. A něco nakonec podniknem.“

„A co asi tak podniknete?!“ pohlédl jsem mu tvrdě přímo do očí.

„Nějaký ty nápady fakt máme,“ opáčil a pohledem neuhnul. „Jistě chápeš, jak složitá je to záležitost. Musíš to mít promyšlený na hodně tahů dopředu a nic nezvorat. Jó, kdybychom tak měli možnost nahlídnout do budoucna, dejme tomu tak o padesát šedesát let dál, a zjistit, co z toho všeho nakonec povstalo...“

Pozorně se na mě zadíval a rozesmál se.

Ta poslední věta mě přirozeně donutila zbystrit pozornost. Padla jen tak náhodou, nebo v tom byla narážka? A pokud šlo o narážku, tak co by po mně Bukašov mohl chtít?

Čekal jsem, že to téma nějak rozvine, ale on jako by na ně docela zapomněl, znovu se mě začal vyptávat, jak se mi tu žije, a místy to prokládal vyprávěním o vlastním životě.

Pak se mě zeptal, co plánuju na léto – a zase: vůbec jsem nepochopil, zda za tím něco hledat nebo zda se ptá jen tak ze zvědavosti.

Ve snaze nic neprozradit jsem jen řekl, že chci někam na dovolenou, dejme tomu (plácl jsem jen tak nazdařbůh) do Honolulu...

„Honolulu! Havaj!“ přidal se hned snivě. „Kde já už se všude nemotal, hochu zlatej, ale na Havaji jsem teda eště nebyl. To musí bejt nádhera! Palmy, slunce, moře, a k tomu havajský holky s havajskejma kytarama. Hele, a neviděl jsi teď někdy mou dávnou lásku?“

„To už je hodně dlouho,“ řekl jsem.

„Prej že je hrozně zbožná.“

„Lidi se časem dost mění,“ reagoval jsem vyhýbavě.

„Nesmysl!“ namítl. „Lidi měněj maximálně objekt zbožnění. Jinak ovšem zůstávají úplně stejný jako dřív. S tím Vovkou-krovkou mi tenkrát pěkně zavařila. Už jsem si myslel, že se